

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ
ДО ДІАГНОСТИКИ ТА
ЛІКУВАННЯ ГОСТРИХ
І ХРОНІЧНИХ ДЕРМАТОЗІВ**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
з міжнародною участю**

*присвяченої 150- річчю з дня народження
професора Л.А.Соболева*

м. Харків, 10-11 червня 2024 р

За редакцією проф. А.М. Дашука

Харків
2024

ББК 55.83

УДК:616.5 + 616.97 + 687.55 + 614.2

А 46

Редакційна колегія: проф. В.А.Капустник, чл.-кор. НАМН України, проф. В.М.Лісовий, проф. Ю.В.Андрашко, доц. О.Д.Александрук, проф. С.А. Бондар, проф. А.М.Дашук (відп. редактор), проф. О.І.Денисенко, доц. Є.І.Добржанська (секретар), проф. А.Д.Дюдюк, проф. Л.Д.Калюжна, проф. В.Г.Кравченко, проф. Я.Ф.Кутасевич, проф. М.М.Лебедюк, проф. О.І.Літус, проф. Г.І.Макуріна, проф. В.В.М'ясоєдов, доц. Л.В.Рощенюк, чл.-кор НАМН України, проф. В.І.Степаненко, проф. Т.В.Святенко, проф. О.О.Сизон

Адреса редакційної колегії: Україна, 61002, Харків, узвіз Куликівський, 15, кафедра дерматології, венерології та СНІДу,
тел. (057) 700-41-33, e-mail: kafedradermahnmu@gmail.com

У збірнику наукових праць за матеріалами наукової конференції з міжнародною участю кафедри дерматовенерології та СНІДу Харківського національного медичного університету висвітлено життєвий шлях професора Л.А.Соболева. Розглянуто питання етіопатогенезу, клініки, діагностики та лікування низки шкірних та венеричних хвороб.

Для науковців, фахівців та студентів медичних ВУЗів.

А 45 Сучасні підходи до діагностики та лікування гострих і хронічних дерматозів: Збірник наукових праць. – Х.: ЕСТЕТ ПРИНТ, 2024. – 122 с.

ISBN 978-617-95214-8-5

Редакційна колегія не завжди поділяє думки і погляди авторів.

Відповідальність за зміст, підбір і викладення фактів у статтях несуть автори.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» під час використання наукових ідей і матеріалів цього збірника посилання на авторів і видання є обов'язковим.

ISBN 978-617-95214-8-5

ББК 55.83

© Харківський
національний
медичний університет,
2024

I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

УДК: 616.(0.91)+616.97(0.91)

ДО 150-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПРОФЕСОРА ЛЕОНІДА АДРІАНОВИЧА СОБОЛЄВА

Капустник В.А., Дащук А.М.

*Харківський національний медичний університет
м. Харків, Україна*

Ключові слова: дерматологія, венерологія, сифіліс, шпиталь, клініка, викладач, дослідження.

Самостійна кафедра дерматології та венерології на медичному факультеті Імператорського Харківського університету з'явилася лише наприкінці XIX ст., незважаючи на свідомість величезної важливості вивчення таких захворювань як сифіліс, гонорея, проказа та інші.

Питання необхідності заснування такої кафедри поставив проф. І.К.Зарубін, який звернувся в листопаді 1872 р. на засідання медичного факультету з рапортом, що для боротьби з сифілісом, який швидко поширюється, необхідно готувати спеціальних лікарів, які були б добре ознайомлені з цією хворобою і підготовлені до її лікування, а для цього вони повинні «мати можливість практично вивчати біля ліжка хворого різноманітні прояви та зміни сифілісу».

Рада факультету погодилася з думкою І.К.Зарубіна та ухвалила просити кошти на влаштування сифілітичної клініки. Розгляд цього питання мало пройти через усі інстанції тодішньої бюрократичної машини: рада факультету – рада університету – піклувальник навчального округу – міністр народної освіти – міністр фінансів. Відповідь від міністра фінансів прийшла у травні 1873 р. і була невтішною. Суть його полягала в наступному: «...оскільки облаштування та утримання спеціальної клініки при університеті...не становить екстреної потреби, міністр фінансів немає можливості погодитися на виплату для зазначеної мети надкошторисного кредиту через брак до того ж достатніх підстав».

Наступним значним поштовхом до розгляду питання необхідності створення самостійної кафедри для боротьби зі шкірними і сифілітичними хворобами послужила стаття проф. А.Г.Полотебнова «Сучасний стан дерматології» (1882). Згодом один із учнів О.Г.Полотебнова проф. Л.А.Соболев скаже про свого вчителя, що він «створив і поставив на ноги вітчизняну дерматологію, яка була до нього в повній зневазі». Медичний факультет посилено шукав можливості створення бази для необхідної кафедри. Вихід було знайдено у відкритті у військовому шпиталі для потреб університету 3-х клінічних відділень, одним з яких було «відділення венеричних та наскірних хвороб із виробництвом патолого-анатомічних розтинів». Отримання дозволу командувача військами на відкриття у шпиталі

клінічних відділень затяглося до листопада 1885 р. У цей час було прийнято останній у ХІХ ст. Статут Харківського університету (1884), в якому було закріплено наявність самостійної кафедри для викладання шкірних та венеричних хвороб. В осінньому півріччі 1885-86 академічних років розпочалися заняття у шпиталі, які вів приват-доцент В.І.Порай-Кошиць. Надалі кафедрою завідували проф. О.Я.Бруєв, І.Ф.Зеленєв та М.В.Тіпцев.

Після М.В.Тіпцева кафедру шкірних та венеричних захворювань ХМІ очолив ще один випускник Військово-медичної академії професор Л.А.Соболев. Леонід Адріанович Соболев народився 26.06.1873 р. в м. Устюжна Новгородської губернії в сім'ї бухгалтера місцевої скарбниці. Середню освіту здобув у Новгородській гімназії, вищу – в академії, яку закінчив у 1896 р. Після її закінчення служив військовим лікарем у лазареті 135 полку, від початку служби завідуючи шкірно-венерологічним відділенням. З 1902 р. протягом 5 років служив ординатором у клініці шкірно-венеричних хвороб академії під керівництвом професора Т.П.Павлова, займаючись науково-дослідною діяльністю у хімічній та патолого-гістологічній лабораторіях. Одночасно з цим він вів заняття зі студентами, військовими та цивільними лікарями, відрядженими до Військово-медичної академії. У цей час Леонід Адріанович видав низку своїх наукових праць, завершивши їх поданням до захисту докторської дисертації на тему: «Клінічне значення індиканурії при деяких шкірних хворобах», за яку у 1907 р. йому було присуджено вчений ступінь доктора медицини.

Надалі Л.А.Соболев служив лікарем у полкових, дивізійних шпиталях, потім перейшов на викладацьку роботу спочатку у Кримському університеті, а з січня 1925 р. почав викладати у Харківському медичному інституті та 18 років очолював кафедру шкірних та венеричних хвороб.

Ставши на чолі кафедри Л.А.Соболев відчував значні труднощі в організації її нормальної роботи через відсутність клінічної бази. Самостійного приміщення кафедра не мала. Спочатку вона розташовувалась в шкірно-венеричному інституті, потім кілька років базою їй служили шкірно-венеричні диспансери. Все це ускладнювало умови викладання та ведення якісної наукової роботи. Лише завдяки наполегливості Л.А.Соболева 1937 р. кафедра отримала клініку на вул. Революції, 15. У цей час у Харкові підготовкою лікарських кадрів займалися два медичні інститути, оскільки у зв'язку з нестачею лікарів у 1936 р. постановою уряду, крім першого медичного інституту, що існував на той час був створений і другий. Таким чином, Л.А.Соболев із цього часу працював на кафедрі дерматології та венерології 1-го ХМІ.

Відкриття клініки дозволило покращити викладацьку та науково-дослідну діяльність кафедри. Було захищено низку кандидатських дисертацій, оригінальні дослідження виконані самим професором Л.А.Соболевим, у тому числі запропонований безрентгеновський спосіб лікування поверхневого мікозу волосистої частини голови, який став відомим під назвою метод Соболева. Досліджуючи паховий лімфогранулематоз, він дійшов висновку, що це захворювання ідентично кліматичного бубону, і ввів назву *Microporadentis inguinalis suppurativa*. Назва «мікропороденіт», запропонована свого часу Л.А.Соболевим найбільш точно характеризує цю хворобу, визнається і зараз багатьма авторами.

Підготовці молодих лікарських кадрів у галузі своєї спеціальності як у себе в клініці, так і шляхом організації різних курсів для медиків інших лікувальних закладів Л.А.Соболев приділяв багато часу та уваги. Володіючи німецькою та французькою мовами, він міг стежити за світовими досягненнями в дерматології та щедро передавав свій досвід та знання молодим лікарям.

Неодноразово він використав трибуну Харківського медичного товариства для доповідей щодо актуальних питань своєї галузі. Так, на пленумі товариства боротьби з венеризмом у 1927 р. Леонід Адріанович, який багато займався питаннями вісцерального сифілісу та нейросифілісу, виступав одним з основних доповідачів. «Своєрідність трактування, акцент на ролі макроорганізму, значення впливу на перебіг хвороби докільця у всій її широті – ці погляди Л.А.Соболева на перебіг сифілітичної інфекції, висловлені їм на III з'їзді боротьби з венеричними хворобами, співзвучні сучасним науковим принципам».

Проф. Л.А.Соболев був активним громадським діячем. Ще до 1917 р. він виступив одним із ініціаторів створення товариства дерматологів, засновником та першим головою Катеринославського товариства допомоги жінкам. Згодом він був головою Кримської секції дерматологів та венерологів, головою секції венерологів ХМТ, з 1927 р. протягом тривалого періоду обирався членом наукової ради НКОЗ.

За час своєї лікувальної та викладацької діяльності проф. Л.А.Соболев написав понад 50 наукових праць з різних питань щодо його спеціальності, а також методики викладання. Велике значення мають популярні книги для широкого загалу: «Стригучий лишай. Для батьків, педагогів та організацій, які обслуговують дітей» (1924), «Що повинен знати селянський вчитель про сифіліс» (1930), «Що треба знати про перелос» (1930) та ін.

Л.А.Соболев був прямою, принциповою, але чуйною і уважною людиною, значним фахівцем у своїй галузі, вимогливим і водночас доброзичливим педагогом і керівником, користувався загальною повагою та любов'ю своїх співробітників, учнів та хворих.

Коли розпочалася Друга світова війна Л.А.Соболев разом із інститутом евакуювався в Чкалов (нині Оренбург). Незважаючи на свій похилий вік та стан здоров'я, він продовжував працювати в інституті, клініці, міському диспансері, консультував хворих та поранених у шпиталях. Він писав велику роботу про сифіліс і турбувався про те, що може її не закінчити. Так і сталося: Леонід Адріанович Соболев раптово помер 21 листопада 1943 р. на прийомі хворих.

Список літератури:

1. Дащук О.М. Чипиженко В.А. Кафедра шкірних та венеричних хвороб і СНІДУ // Історія Харківського державного медичного університету. 200 років.-Харків.-2005.-С. 483-487.

2. До 100-річчя кафедри шкірних та венеричних хвороб Харківського медичного інституту // Патогенез, лікування та профілактика найважливіших дерматозів та венеричних хвороб. Зб. наукових праць.-Харків.-1983.-С. 3-7.

3. Каришева К.А. Професор Л.А.Соболев// Вісник дерматології та венерології.-1954.-№1.-С.43-44.

4. Кафедра шкірних та венеричних хвороб // Медичний факультет Харківського університету за перші сто років його існування (1805–1905). Ч.1.-Харків.-1906.-С. 390-402.

5. Перцева Ж.М. Соболев Леонід Адріанович. // Вчені Харківського державного медичного університету.-2003.- С. 225-27.

ДО 150-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПРОФЕСОРА ЛЕОНІДА АДРІАНОВИЧА СОБОЛЕВА

Капустник В.А., Дащук А.М.

У статті описаний життєвий і трудовий шлях професора кафедри Соболева Леоніда Адріановича

ON THE 150th ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF THE PROFESSOR LEONID ADRYANOVICH SOBOLEV

Kapustnik V.A., Dashchuk AM

The article describes the life and work path of the assistant professor of Leonid Andryanovich Soboleva